

№ 44 (733)
Лістапад 2018 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

- 👉 **Аграсядзібы: яднанне і прасоўванне галіны –** стар. 3
- 👉 **Малая радзіма: біяграфіі бярэзінцаў –** стар. 4
- 👉 **Радавод: парады чалавека, які дайшоў да 1735 г. –** стар. 6

На Полаччыне адбылося мясцовае свята Кузьмінкі

Фота: 6.аляксандраўскі.бф

Чытайце на стар. 2

Форум краязнаўцаў Лунінецчыны

XI Лунінецкія краязнаўчыя чытанні прайшлі ў лістападзе ў Лунінецкай цэнтральнай раённай бібліятэцы.

Адкрываючы іх, гісторык і журналіст Вадзім Жылко нагадаў, што папярэднія чытанні праходзілі ў 2001 – 2005, 2009 – 2012 і 2017 г. З цягам часу змяняўся іх фармат, але добрая традыцыя працягваецца.

Удзельнікаў вітала дырэктар раённай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Алена Кішкевіч. Прысутныя мелі магчымасць пазнаёміцца з выстаўкай краязнаўчых выданняў з фондаў бібліятэкі, у тым ліку са значнай калекцыяй краязнаўчага самвыда. Адбылася прэзентацыя сёлетніх выданняў: альманаха «Лунінецкі сшытак» (№ 17-18), другога і трэцяга нумароў часопіса на польскай мове «Рэха Палес-

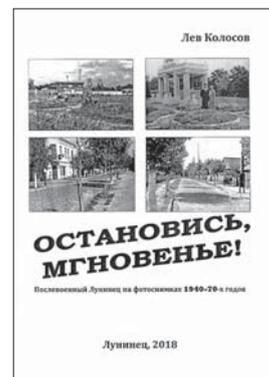
ся» з вялікімі публікацыямі пра Лунінецчыну Святаслава Яначкіна, Льва Коласава ды іншых аўтараў. Да чытанняў раённая бібліятэка выпусціла ілюстраваную брашуру Л. Коласава «Остановись, мгновение. Послевоенный Лунинец на фотоснимках 1940 – 70-х годов», куды ўвайшлі 53 фотаздымкі з калекцыі аўтара. Выдання не падрыхтавалі да друку В. Жылко і загадчыца аддзела бібліятэчнага маркетынгу Тацяна Карпуковіч.

Асноўную частку чытанняў склаў змястоўны даклад С. Яначкіна пра картаграфію Лунінца і змены назваў вуліцаў горада ў розныя гістарычныя часы. Аўтар даклада – наш зямляк, урач па прафесіі, які цяпер жыве ў Польшчы. Краязнаўствам пачаў займацца адносна нядаўна, але вельмі плённа: знайшоў і з дапамогаю спецыялістаў апрацаваў шмат картаграфічных матэрыялаў з расійскіх, польскіх, беларускіх і нават амерыканскіх архіваў (напрыклад, карту аэрафотаздымка Лунінца германскім лётчыкам улетку 1944 г.). Доклад быў багата ілюстраваны картамі і планами, частку якіх С. Яначкін падарыў бібліятэцы.

Пад час чытанняў выступілі вядомыя лунінецкія краязнаўцы Сцяпан Нефі-

довіч, Іван Панасюк, літаратары Віктар Пінігін, Аляксандр Хаўдзееў, Мікалай Глючых, педагогі Наталля Казанкова, Наталля Галоўніч, Дзіяна Сладзінская, Галіна Антановіч – кіраўнік краязнаўчага гуртка політэхнічнага каледжа, навучэнцы якога таксама завіталі на чытанні, ды іншыя. Дэбютаваў з цікавым паведамленнем пра палацава-паркавы комплекс у радзівілаўскай Ляхве настаўнік гісторыі з в. Вулька Аляксандр Яраховіч.

У гэты ж дзень адзначаў 65-годдзе вядомы лунінецкі краязнаўца Васіль Туміловіч. Калегі дэпла

Лев Колосов

павіншавалі юбіляра, а ён расправёў пра свае творчыя здабыткі і планы.

Віталь ДЫМАЎ
Фота Мікалая ІЛЬЮЧЫКА

Выступае Святаслаў Яначкін

Алена Кішкевіч і Васіль Туміловіч

Да ўвагі краязнаўцаў

19 снежня 2018 года а 15-й гадзіне ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбудзецца краязнаўчая прэзентацыя Года малой радзімы.

Грамадскае аб'яднанне «Беларускі фонд культуры» і Нацыянальная бібліятэка Беларусі прапануюць краязнаўцам, кіраўнікам бібліятэчных і музейных устаноў, школьных музеяў і кнігавыдаўцам далучыцца да прэзентацыі з адметнымі краязнаўчымі праектамі першага Года малой радзімы.

Пад час мерапрыемства плануецца знаёмства з выстаўкай краязнаўчай літаратуры, прысвечанай тэме, з новымі малатыражнымі выданнямі краязнаўцаў, а таксама прадстаўленымі матэрыяламі конкурсу «Славутыя імёны маёй малой радзімы» газэтаў «Звязда» і «Краязнаўчая газета», аб'яўленага сёлета ў гонар малой радзімы. На мерапрыемства таксама запрошаныя прадстаўнікі нацыянальных СМІ.

Арганізатары

Каб быць з «Краязнаўчай газетай» у 2019-м – паклапаціцеся сёння!

Нашы віншаванні

Грамадскае аб'яднанне «Беларускі фонд культуры» і «Краязнаўчая газета» шчыра віншуюць Веткаўскі музей стараабрадніцтва Беларускай традыцыяў імя Ф.Р. Шклярава з 40-годдзем з часу заснавання.

Ведаем, якую велізарную працу па стварэнні экспазіцыі правёў калектыў устаноў, працягваючы сапраўды гераічныя выскі свайго заснавальніка Фёдора Рыгоравіча Шклярава, таму прыміце нашыя найлепшыя пажаданні далейшых поспехаў у справе збору і папулярызацыі даўніх традыцыяў беларускага народа.

*Т. СТРУЖЭЦКІ,
У. ГІЛЕП*

На тым тыдні...

✓ **10 лістапада** ў аграгарадку Зялёнка Полацкага раёна святкавалі **Кузьмінкі**, дзе пераход ад восені да зімы адзначылі «Кузьмінскімі ігрышчамі». Госці маглі пакаштаваць традыцыйныя кузьмінкаўскія стравы, прыгатаваныя па народных рэцэптах, прычым за сталом сядзелі таксама пудзілы Кузьмы і Дзям'яна. Кузьмінкі ў даўніну лічыліся «курыным святам», а адной з забавак для моладзі было выкраданне курэй у суседзяў. На свяце курэй, канечне, не кралі, але хлопцы маглі паўдзельнічаць у спаборніцтвах па лоўлі курэй, каб атрымаць званне «Курны бог».

✓ **21 лістапада** ў Мастоцкай галерэі Міхаіла Савіцкага адкрылася **выстаўка «Гунарс Біндэ. Рэтраспектыва»** вядомага латвійскага фотамастака Г. Біндэ. Выстаўка арганізаваная сумесна з Латвійскім знешнекананічным прадстаўніцтвам у Рэспубліцы Беларусь пры падтрымцы Пасольства Латвійскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь. Працы Г. Біндэ даўно сталі класікай. Яго творчасць – гэта адданасць чорна-белай фатаграфіі і аптычнай фотакамеры, гэта бясконцыя эксперыменты з магчымасцямі формы і святла.

Фота з сайта prosveta.by

✓ **19 лістапада** ў аграгарадку Індра Гродзенскага раёна трэці раз праходзіла **Свята беларускай лялькі**. Пачалося яно тэатралізаванай пастаноўкай «3 гісторыі беларускай лялькі». Былі арганізаваны майстар-класы па вырабе лялек-абярэгаў, якія правялі майстар аддзела этнаграфіі, фальклору і рамстваў Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтара Ірына Рынкевіч і работнік Індурскага цэнтара культуры Ганна Кухарэвіч, працавалі выстаўкі «Матулін ручнік», «Беларуская хата ў будні і ў святы», а таксама «Чароўная лялька», на якой былі прадстаўлены лялькі ў традыцыйных рэгіянальных строях, саламяных, тэкстыльных лялькі, лялькі-абярэгі.

✓ **22 лістапада** ў Мемарыяльным музеі-майстэрні З.І. Азгура ў межах праекта Леаніда Нарушвіча «Жылы куток» адбыўся канцэрт-сустрэча з вядомым беларускім музыкам-фалькларыстам Уладзімірам Барберавым.

Традыцыйна ў беларусаў, як і ў большасці хрысціянскіх народаў, позняя восень, ад Пакрова да Піліпаўкі – пара вяселляў. На адным з вяселляў увосень 1987 г. упершыню сустрэліся Наталля Матыліцкая і Уладзімір Барбераў, які шукаў салістку для свайго музычнага праекта. Н. Матыліцкая, родам са Случчыны, толькі спрабавала сябе ў народных спевах, пераняўшы манеру ад вясковых бабуляў. У. Барбераў толькі пачынаў

самастойную працу па вывучэнні народных інструментаў і музычнага фальклору, каб стварыць гурт, заснаваны на сапраўдных узорах народнага інструментарыя, адзення і выканальніцтва, «жывы працяг музея». Погляды абодвух на музычны фальклор супалі, і праз год дуэт дэбютаваў на сцэне мінскага Дома літаратара.

У 1990 г. да дуэта далучыліся Ксенія Дзятгілева – скрыпачка з талентам да імпрывізацыі і Мікола Трус – тэнор, родам са Слонімшчыны, потым прыйшлі іншыя выканальнікі. Гурт узяў назву «Ліцвіны» – у памяць пра залаты век нашай гісторыі – часы Вялікага Княства Літоўскага. Першыя запісы да альбома былі зроблены ў снежні 1991 г. Большасць матэрыялу была запісаная ў сакавіку-красавіку 1992 г. У чэрвені альбом з'явіўся на аўдыякасетах. Гэта быў першы аўдыяальбом, альтэрнатыўны «афіцыйнаму» фальклору савецкага ўзору, а «Ліцвіны» сталі другім беларускім гуртом такога стылю.

✓ **22 лістапада** ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча адбыўся канцэрт **Алесі Сівохінай «Прадчуванні снегу»**. Колькі будзе круціцца сонечнае кола, столькі мы, пакуль не скаснаемлі душой, будзем чакаць цудаў. Зімой – коікаў на вярбе. Вясной – першыя суніцы. Летам – каштанаў і кляновых вогненных фарбаў. Увосень – першага снегу. А. Сівохіна па-майстэрску паказвае ў песнях самыя тонкія адценні эмоцыяў – прадчуванні любові і хараства.

✓ **22 лістапада** ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы да 220-годдзя з дня нараджэння Адама Міцкевіча адбылася **тэатральная вечарына «Дзяды. Хвіліна моцы»**. Мерапрыемства арганізаванае пры падтрымцы Пасольства Рэспублікі Польшча ў Рэспубліцы Беларусь і Польскага інстытута ў Мінску.

А. Міцкевіч аказаў моцны ўплыў на фармаванне і развіццё таленту Янкі Купалы, які пазней звярнуўся да твораў любімага аўтара як перакладчык. Урыўкі з паэтычнага рамана А. Міцкевіча «Конрад Валенрод» пад час імпрэзы прагучалі на мове арыгінала і ў перакладзе. Госці Купалавага дома ўбачылі фрагменты спектакля «Дзяды» па аднайменным творы А. Міцкевіча ў выкананні ак-

цэраў «Тутэйшага тэатра» і «Тэатра Ч» у перакладзе на беларускую мову Сержа Мінкевіча.

✓ **23 лістапада** ў Мінску ў рамках Месяца польскай літаратуры быў прэзентаваны **беларускамоўны пераклад рамана польскага пісьменніка Ігната Карповіча «Сонька»**. Раман выйшаў у выдавецтве «Логвінаў» пры падтрымцы Інстытута кнігі (Кракаў).

І. Карповіч – адзін з найскравых сучасных польскіх пісьменнікаў. Нарадзіўся ў 1976 г. у вёсцы Случанка на Беластоцчыне. Аўтар васьмі раманаў, чатыры з якіх уваходзілі ў шорт-ліст галоўнай літаратурнай прэміі Польшчы «Nike». У 2010 г. атрымаў прэстыжную прэмію часопіса «Палітыка» за раман «Балодыны і раманы». Пісьменнік належыць да беларускай меншасці Польшчы, таму яго героі гавораць і па-беларуску таксама.

Апублікаваны ў 2014 г. раман «Сонька» сягае ў рэальны падзеі. Пра жанчыну з вачкоўцаў Гарадка, якая ў вайну закахалася ў немца, раскажаў Карповічу яго родны дзядзька па кудзелі – польскі мастак беларускага паходжання Лявон Тарасевіч.

«Сонька» стала ў Польшчы сапраўднай літаратурнай сенсацыяй. У гэтай кнізе сустракаюцца мінулае і сучаснасць, жыццё і смерць, каханне і нянавіць. Раман «Сонька» перакладзены на венгерскую, літоўскую, нямецкую, рускую, украінскую мовы. Паводле яго быў пастаўлены спектакль на падмостках Драматчнага тэатра імя Аляксандра Венгеркі ў Беластоку з удзелам беларускіх актэраў Святаланы Анікей (Сонька) і Аляксандра Малчанава (Міша) у рэжысуры Агнешкі Карыткоўскай-Мазур.

✓ **23 лістапада** ў Мінску адкрылася **выстаўка «Віленскі фестываль аналагавай фатаграфіі і кіно»**, якая стала працягам цыкла мерапрыемстваў, прысвечаных 100-годдзю аднаўлення Літоўскай дзяржавы. У выстаўцы прынялі ўдзел 30 аўтараў з розных краінаў свету. Гледачам прадстаўлены вялікі спектр жанраў і тэхнікаў фатаграфіі – ад скульптуры да папулярных у 1970–1980-х гг. экспэрыментаў з фатаграфікай, ад рэпартажу да found photography і фатаграм.

Выстаўка будзе працаваць па 8 снежня.

Нясумныя імпрэзы бібліятэкаў

У кастрычніку работнікі Цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Браслаўскага раёна прынялі ўдзел у выязным семінары «Сучасная бібліятэка: дыяпазон метадаў, ідэй і практыкі», што адбылося на базе Друеўскай бібліятэкі, якая з'яўляецца адной з лепшых у сістэме. Наведванне пасёлка пачалося з цікавай экскурсіі па гістарычных мясцінах Друі, якую прарывала мясцовы бібліятэкар Ганна Маслякова. А ўжо ў бібліятэцы ўдзельніцаў семінара сустрэла бібліятэчны персанал Бібліаіа, які правёў экскурсію па бібліятэцы і этнаграфічным кутку, пазнаёміў з выставачнай дзейнасцю ўстановаў.

Семінар пачаўся з інфармацыйна-інтэлектуальнай пляцоўкі. Досведам па ўкараненні інавацыйных формаў працы «Сучасная бібліятэка: кразатыўны вектар» падзяліліся бібліятэкары з Друеўскай і Відзайскай бібліятэк, загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Ірына Макаравіч.

У рубрыцы «Творчая майстэрня» аддзел бібліятэчнага маркетынгу прадставіў чарговае метадычнае выданне – новы выпуск Ліста бібліятэчных ідэй.

Наступным пунктам семінара стала наведванне Слабодкаўскай бібліятэкі, дзе адбылася сустрэча з творчым актывам Клуба цікавых сустрэчаў, які працуе ўжо шмат гадоў. Там былі

прадэманстраваны формы працы клуба ў рамках Года малой радзімы. Яго таленавітыя ўдзельнікі выканалі некалькі ўласных песень.

Мост да... Пскова

У рамках міжнароднага супрацоўніцтва ў Дзіцячай бібліятэцы Браслава дзейнічае праект «Кніжная Вяселька: віртуальны мост Пскоў – Браслаў». Чарговую скайп-канферэнцыю правялі браслаўскія бібліятэкары са сваімі расійскімі калегамі. Удзельнікамі анлайн-сустрэчы з беларускага боку сталі сябры экалагічнага клуба «Юныя сябры прыроды» пры дзіцячай бібліятэцы і наведнікі экалагічнай бібліятэкі «Радуга» ў Пскове. Тэмай анлайн-канферэнцыі сталі запаветныя мясціны Браслаўшчыны і Пскоўшчыны.

Навінамі падзялілася Вольга ЛІСЧЭЎСКАЯ, дырэктар Цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Браслаўскага раёна

Сям'я зладзіла 10-ю канферэнцыю

Надзяіна адбылася 10-я канферэнцыя, прысвечаная беларускай аграрыядзібам і агратурызму – «Агракультурызм: тэрыторыя перспектываў». Мерапрыемства ладзілася пры падтрымцы «Белаграпрамбанка», партнёрамі сталі Міністэрства спорту і турызму Рэспублікі Беларусь, грамадскае аб'яднанне «Адпачынак у вёсцы» і факультэт міжнародных адносінаў БДУ. 170 асобаў, зацікаўленых у развіцці гэтай адносна новай у краіне галіны, сабраліся, каб абмеркаваць надзённыя пытанні, падзяліцца досведам, пачуць парады, даведацца пра навіны галіны, атрымаць новыя ідэі...

Праблемы закраналіся самыя розныя – развіццё агракультурызму цягам апошніх дзесяці гадоў, якасць паслугаў, устойлівае развіццё, экалагічны турызм, сучасныя тэхналогіі і прасоўванне продажу паслугаў на спецыялізаваных сайтах і парталах, турызм для інвалідаў ды інш.

Тут варта прапачытаваць на месніку старшынні Праўлення ААТ «Белаграпрамбанк» Сяргея Чугая:

– Мы памятаем, з чаго ўсё пачыналася, якія пытанні абмяркоўваліся: базавыя пытанні, што дапамагалі б паспяхова ўкараняць і рэалізоўваць многія праекты. Сёння вырашаюцца зусім іншыя пытанні. Штогод расце колькасць суб'ектаў агракультурызму, паляпшаецца якасць іх паслугаў, многія дэманструюць сваю спецыфіку, адметнасць. Цягам апошніх гадоў Беларусь як агракультурыстычная краіна пачала выглядаць нашмат больш прывабна ў свеце, аб чым кажучы высокія адзнакі розных аўтарытэтных бізнес-выданняў. І заслуга тут прадпрымальнікаў, дзякуючы ініцыятыве і творчасці якіх сфера актыўна развіваецца. Прадпрымальнікі, якія вядуць

бізнес на сяле, не толькі самая таленавітая частка прадпрымальніцтва Беларусі, але і самая адказная яе частка. Гэта не бізнес, нацэлены на высокамаржынальныя прадукты, але найперш карпатлівае дзейнасць, звязаная з захаваннем багатых нацыянальных традыцыяў.

Надзею на плённае развіццё галіны падзяляе начальнік упраўлення малага і сярэдняга бізнесу Дэпартаменту карпаратыўнага бізнесу «Белаграпрамбанка» Дзмітрый Прымак, які прысвяціў выступ важным праблемам арганізацыі і вядзення справы:

– Штогод на канферэнцыі ёсць магчымасць сустрэцца маладым прадпрымальнікам, дасведчаным гаспадарам агракультуры, прадстаўнікам выканаўчай і заканадаўчай улады. Наш банк з 2007 г. аказвае падтрымку суб'ектам агракультурызму. І гэта плацёжаздольныя, адказныя кліенты. Сёння радуе новае пакаленне прадпрымальнікаў, якое гатовае ўкараняць самыя розныя ідэі.

Старшыня «Адпачынку ў вёсцы» Валерыя Кліцунова пад час канферэнцыі таксама адзначала:

– Патрэбны свежы погляд маладых. І неабходна перадаваць досвед сталых гаспадароў найлепшых сядзібаў. Увогуле – патрэбныя прадаўжальнікі, тыя, каму перададуць сваю справу.

І сапраўды, сярод удзельнікаў гаспадароў было надзвычай шмат маладых. Сядзібы многіх добра вядомыя і карыстаюцца попытам у кліентаў.

У праграме канферэнцыі быў шэраг панэльных дыскусіяў на розныя тэмы. Сярод іх – «Інавацыі. Пакаленне 2», ўдзел у якой бралі студэнты факультэта міжнародных адносінаў БДУ. Яны пранавалі свой погляд на магчымасці развіцця новых відаў турызму ў нашай краіне.

А. Ганец, Я. Зуеў, А. Клепач, Н. Гаспадарык

Сённяшняму ж стану галіны была прысвечаная панэльная дыскусія «Надзённы стан і перспектывы развіцця агракультурызму ў Рэспубліцы Беларусь». Удзел у ёй бралі загадчык кафедры міжнароднага турызму факультэта міжнародных адносінаў БДУ Леанід Гайдукевіч, дацэнт кафедры эканомікі і кіравання турыстычнай індустрыі БДЭУ Аляксандр Тарасенак, кіраўнік праекта «Падтрымка дзейнасці Нацыянальнага каардынатара па дасягненні Мэтаў устойлівага развіцця і ўмацавання ролі парламента ў дасягненні Мэтаў устойлівага развіцця» Наталля Мінчанка і іншыя. Пад час выступу Н. Мінчанка зазначыла, што для можамага турыста ў Беларусі змогнецца быць цікавай тэрыторыяй, што ахоўваюцца

і ўнесены ў нацыянальны і міжнародны спісы арганізацыяў па ахове прыроды. У свеце да 2030 г. прагназуецца да 2 млрд турыстаў. «Чаму б ім не зазірнуць у Беларусь?» – задала пытанне прамоўца.

На тэму «Праграма навучання ўладальнікаў агракультуры» выказалася начальнік упраўлення навучання персаналу «Белаграпрамбанка» Валянціна Казанчанка. Пад час дыскусіі «Найлепшыя практычныя вырашэнні і ініцыятывы ў сферы агракультурызму» выступілі старшыня Беларускага таварыства інвалідаў Уладзімір Патапенка, каардынатар ініцыятывы (праект ЕС ПРААН «Прыцягненне грамадскасці ў экалагічны маніторынг і паляпшэнне

Зэльвенскага райвыканкама Наталля Гаспадарык, Л. Клепач зазначыў, што ў галіне арганічнай (чыстай ад хімікатаў) сельскай гаспадаркі мы знаходзімся на самым пачатку шляху ў параўнанні з гэтай галіною ў суседзях. «Але даследаванні паказваюць, што наш спажывец гатовы набыць чыстую прадукцыю, якая каштуе больш грошаў. Наведнік, турыст хоча есці прадукты чыстыя, а не тыя, што можа набыць у краме ці супермаркце. Таму раю: набывайце прадукты харчавання ў мясцовых вытворцаў, у фермераў». Акурат пра спробу такой кааперацыі вытворцаў і распавялі прадстаўнікі «Валожынскіх гаспадарстваў», якія сумеснымі намаганнямі прадаюць вырабленыя прадукты харчавання ў сваіх сядзібах – хлеб, сыры, мясныя далікатэсы... А Н. Гаспадарык падзялілася досведам ладжання гаспадарстваў сельгасу на Зэльвеншчыне. І пры канцы размовы – як выснова: «Турыст заўсёды хоча есці, таму, упэўненая, за гаспадарствам турызмам будучыня».

Пакрысе час канферэнцыі дэбату да завяршэння. У канцы знайшлося месца прыемнаму. Былі авешчаныя і ўзнагароджаныя гаспадары сёлетніх найлепшых агракультураў. Прэтэндэнтаў было 46. Пераможцаў абіраў адмысловае журы і з дапамогаю інтэрнэт-галасавання. Гран-пры атрымаў Аляксандр Цвірка, гаспадар сядзібы «Заповедны остров» з в. Шо Глыбоцкага раёна. У намінацыі «Спорт і здароўе» перамагла «Рыбачка Пульва» (Быхаўскі раён), у намінацыі «Этнакультура» – «Альхова» (Ваўкавыскі раён), «Інавацыйны палывоў» – агракультура «Утрна» (Глыбоцкі раён), «Народны выбар» – «В хуторской тиши» (Ваўкавыскі раён).

Неаднаразова пад час выступу супольнасць уладальнікаў агракультуры называлі сям'ёй. І тут няма перабольшання. Гэта і пастаянныя кантакты між гаспадарамі сядзібаў з розных рэгіёнаў, і сумесныя фестывалі, і агульная рада і адпачынак у іншых, і імяне да яднання, каб разам працаваць і рэалізоўваць вырашчанае. Зрэшты, і на канферэнцыю многія ехалі найперш каб «сустрэцца з сябрамі і пагутарыць».

Уладзімір ПУЧЫНСКІ, фота аўтара

З біяграфіяў землякоў-бярэзінцаў

Плёнам сумеснага праекта Бярэзінскай раённай бібліятэкі і рэдакцыі раённай газеты «Бярэзінская панарама» стала выданне зборніка публіцыстыкі «Гісторыі ў лёсах» Ніны Бурко. Гэтае імя не мае патрэбы ў рэкламе, прозвішча на кніжнай вокладцы можна ўспрымаць як знак якасці і сваяцтва: каля Бярозы-ракі мы ўсе землякі і адна ў нас жыццёвая ніва.

Ніна Бурко

Першая кніга зямлячкі «Сонца майго дня – людзі» ластаўкай паляцела ў свет увесну 2011 года, стала запатрабаванай у бібліятэках раёна. Зборнікі з аўтаграфам аўтара беражліва захоўваюцца ў многіх бярэзінскіх сем'ях як рэліквіі. У другой кнізе Н. Бурко «Гісторыі ў лёсах» сабраны пад адной вокладкай 84 публікацыі з надрукаванага ў раённай газеце за 7 апошніх гадоў. У біяграфіях людзей

Пячатка біяграфія раёна. Героямі замалёвак сталі 94 землякі. Праз выразныя, вартыя стаць прыкладам лёсы землякоў, аўтар расказвае пра ўнікальныя багаты на гісторыю край.

Кніжка атрымалася важкая, самавітая – каля 300 старонак выключнай напоўненасці. Пад кожнай публікацыяй, пад кожным радком можна ставіць знак майстра «Зроблена сэрцам». Пячатка таленту аўтара – думкі, што гуаць як прымаўкі, прыслоўі, мудраслоўі. У раздзеле «Фразеалагізмы Бурко» прадстаўлена больш за сотню аўтарскіх афарызмаў, якія, зрэшты, можна сустрэць на кожнай старонцы выдання.

27 кастрычніка ў раённай бібліятэцы адбылася прэзентацыя «Чужыя лёсы як свае» новага зборніка зямлячкі. У галоўнай кніжніцы Бярэзіншчыны сабраліся тыя, для каго любоў да малой радзімы, да людзей – сэнс жыцця: мясцовая інтэлігенцыя, ветэраны, журналісты, героі публікацыяў Н. Бурко. Арганізатары імпрэзы не маглі не скарыстацца магчымасцю расквецці сустрэчу тварамі герояў нарысаў на фоташпартрэтах.

Лёс ураджэнца Бярэзіншчыны Генадзя Анцыпава, кандыдата тэхнічных навук, – прыклад таго, што навук не ведае правінцыі. Вехі яго прафесіі – інстытут ядзернай энергетыкі, інстытут цеплаабмену, аддзел навукі ЦК КПБ, праца экспертам МАГАТЭ, начальнікам аддзела Дзяржкамчарнобыля па рэабілітацыі пацярпелых тэрыторыяў. За распрацоўку і рэалізацыю Дзяржаўнай праграмы па пераадоленні наступстваў аварыі на ЧАЭС зямляк адзначаны падзякай Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь і граматай Савета Міністраў. Акрамя таго, ён першы ў Беларусі майстар спорту па віндсёрфіngu, а цяпер – дбайны гаспадар сядзібы ў вёсцы Капланцы, пчалар і грыбнік.

Н. Бурко сваімі замалёўкамі адкрыла шмат малавядомых фактаў з біяграфіяў сваіх знакамітых землякоў. Яна распавядае пра Мікалая Абазавіка – выдатніка педагагічнай працы, цягам чвэрці стагоддзя загадчыкам райана. За плячымі Пятра Жукоўскага – асваенне цалінных земляў, праца малатабойцам у кузні, служба ў войсках супрацьпаветранай абароны ў Яраслаўлі, пасады дырэктара школы-інтэрната, старшыні прафкама калгаса, загадчыка арганізацыйна-кадравага аддзела райвыканкама, і не толькі. А выпускнік Іркуцкага медінстытута Міхаіл Гермалід – хірург з паўвекавым стажам працы ў раённай балыніцы.

Найбольш яркі нарыс у кнізе – «Ветэран на прыёме ў пасла Кітая». 90-гадовы Васіль Карпінскі, удзельнік абароны Маньчжур'я ад японскага нацшэсця ў 1945 годзе, прысутнічаў на цырымоніі ўзнагароджання паслом Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Беларусі свайго ўнука – студэнта 3-га курса інстытута лагістыкі і вывучэнні кітайскай мовы.

Адзін з герояў кнігі Мікалай Грынкевіч – аграрнік з 30-гадовым стажам кіраўніцтва ААТ «Бярэзінскі». Інтэлігент, любіць вершы, яго абавязковыя вярчэрні рытуал – чытанне.

Педагаг па адукацыі, Н. Бурко стварыла ў сваіх замалёўках духоўны вобраз настаўнікаў. Ветэран педагагічнай працы Лілія Казырка за 42 гады

настаўніцтва вывучыла больш за 5 тысячачу вучняў і пачула 65 тысячачу школьных званкоў. Яе годная пераёмніца – выкладчык матэматыкі Ларыса Шымберава. Настаўнік гісторыі і грамадазнаўства Надзея Кудра, ураджэнка вёскі Старабешава і грачанка па паходжанні, лічыць, што ў сярэдняй школе адукацыя «сярэдняй» быць не можа, а каб вучань палюбіў прадмет, трэба, каб ён палюбіў настаўніка.

Вясцоўцы – людзі асаблівай пароды, яны збераглі ген любові да роднай зямлі. Колькі ў іх біяграфіях сімпатыйных штрыхоў! Напрыклад, Ганна Дзюк – загадчык фермы «Лешніца», дэпутат Вярхоўнага Савета БССР,

спорту ў Маскве наш зямляк сур'ёзна заявіў: «Прашу мяне не запужаць. У мяне за плячымі – моцныя сувязі».

– Гэта хто? – насцярожыўся начальнік.

– У мяне бацька – заслужаны калгаснік!

Сябраўкі Маргарыта Булойчык і Алена Строк, сышоўшы ў заслужаны адпачынак, знайшлі сябе ў грамадскай дзейнасці. Створаны імі клуб мясцовай інтэлігенцыі «Сустрэча» – аддушнына для тых, хто не хоча адчуваць сябе выкінутым на ўзбочыну жыцця.

Геолаг Роза Зінава аб'ездзіла стэпы і пустыні Прыгрышша і Казахстана, Цюменскую тайгу, прайшла паўз рэкі Амур, Іртыш, Сыр-Дар'ю, Дняпро і Сож... Але ў сэрцы захавала краявіды ракі Уса, бліз якой знаходзіцца яе родная вёска Старая Калюжыца, і ракі Бярэзіна – на яе беразе стаіць бацькоўская хата і СШ № 2 (дарэчы, колішняя сядзіба графа Патоцкага), у якой вучылася Роза Адамаўна.

Святлана Саскавец, токар-фрэзероўшчык, тэхнік канструктарскага бюро заводу «Інтэграл», жыла ў Мінску і Магілёве. Але аднойчы захацела адчуваць пад нагамі зямлю, а не высотную прастору шматпавярховага дома – і вярнулася ў Беразіно, дзе і прайшло яе дзяцінства.

У кнізе Н. Бурко шмат прысвячэнняў людзям, якія ўмеюць ісці па сонечным баку жыцця. Знайдзе Пятрова даялося і пажыць у суровым варкуцінскім клімаце, і страціць нагу, але яна

..... сустрэлае кожны раінак усмешкай.
Ніна Бурко сваімі замалёўкамі адкрыла шмат малавядомых фактаў з біяграфіяў сваіх знакамітых землякоў
..... у поўным сілаў і энергіі ўзрастае стаў інвалідам, але, дзякуючы самарэабілітацыі, здолеў адкінуць мыліцы і перасеў на трохколавы веласіпед. Былы загадчык Пагосцкага дзіцячага садка Лідзія Маркоўская, поўнасна страціўшы зрок, ужо 14 гадоў жыве з дэвізам, што сэрца бачыць лепей за вочы. Медыстра неўралагічнага аддзлення райбалыніцы Ірына Собаль, самадзейная артыстка фальклорнага калектыву «Лучына» і майстрыха на ўсе рукі, пасля траўмы пазваночніка і 8 месяцаў рэабілітацыі адмовілася ад групы інвалідаў, чым здзівіла медыка-рэабілітацыйную экспертную камісію.

І ў рукадзеллі можна стаць неардынарнай асобай, сведчыць прыклад жыхаркі Беразіно Святланы Голуб, якая бачыць свет у фарбах. Усё пачыналася са здзіўлення тым, які чароўны свет, і ад жадання падыяліцца сваім здзіўленнем з іншымі.

Узнёслую ноту ў сустрэчу ўнёс гарманіст Міхась Папруга, паўсюль чаканы са сваім гармонікам. Дарэчы, ён быў у складзе беларускай дэлегацыі, якая на чале з Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь наведвала Венесуэлу, удзельнічаў у днях культуры Мінскай вобласці ў г. Кліп (Расія).

Таксама на прэзентацыі выступілі галоўны рэдактар раённай газеты «Бярэзінская панарама» Ала Альфер і загадчыца аддзела пісьмаў газеты «Звезда» Валентына Доўнар, старшыня раённага савета ветэранаў М. Абазавік, героі нарысаў. Лейтматывам выступленняў былі словы, што кніга Н. Бурко – засеў на наступныя пакаленні. Мінуць гады – і гэты зборнік стане бестселерам для ўнукаў і праўнукаў яго герояў.

Тамара КРУТАЛЕВІЧ,
загадчык аддзела маркетынгу
Бярэзінскай ЦРБ

Душы паэта хапае на ўсіх

17 лістапада ў Клубе неаб'якавых матуляў пры Астрынскай гарпасялковай бібліятэцы адбылася паэтычная вечарына «Я дарувам часцінку душы...». Наогул у той суботні дзень у бібліятэцы валадарыла паэзія...

Галіна Самойла

Раніцай бібліятэкары раскавалі юным чытачам, якія займаюцца ў гуртках Пакоя па месцы жыхарства «Сузор'е», пра жыццё і творчасць паэты Яўгенія Янішчыц з нагоды яе 70-гадовага юбілею.

Госцяй Клуба неаб'якавых матуляў стала паэтка з Гродна Галіна Самойла. Галіна Сямёнаўна некалькі гадоў пра-

ля заканчэння Гродзенскага ўніверсітэта імя Янкі Купалы працавала настаўніцай у Шчучынскім раёне, часта друкавалася на літаратурнай старонцы нашай раёнкі – для нас яна свой чалавек. Бібліятэкары пазнаёмілі прысутных з Г. Самойла, і пасыпаліся пытанні: слухачы хацелі ведаць пра паэтку як мага больш. Галіна Сямёнаўна распавяла пра родную вёску Бандары, узгадала цікавых людзей, якіх сустрэла на Шчучыншчыне ў гады маладосці, раскажала пра матулю і брата, якія таксама пісалі вершы.

Потым надшоў час паэзіі. Артыстычна, з душой Галіна Сямёнаўна чытала вершы – пяшчотныя і сумныя, жартаўлівыя і гарэзлівыя. Пасля агляду выданняў з твораў паэты размова працягнулася за гарбатаю, дзе не пераставалі гучаць і вершы, і мілагучная нашая родная мова. Сустрэча доўжылася амаль тры гадзіны, і на ўдзячныя словы «вы падарылі нам сапраўднае свята!» Галіна Сямёнаўна адказала: «А вы – мне!». Усе выданні з выстагі былі імгненна разабраныя, а госцю ўдзельніцы вечарыны праводзілі вялікім гуртам.

Танна СЦЯПАНЧАНКА, бібліятэкар Астрынскай гарпасялковай бібліятэкі, Шчучынскі раён

І сонца па зямлі хадзіла!

Сёння хачу сказаць колькі словаў пра Ніну Янсанэ, перакладчыцу з латышскай мовы на беларускую, якая больш за паўстагоддзя жыве ў Рызе.

Ніна, дачка Сцяпана і Ганны Панізьнікаў з в. Бабышкі на Мёршчыне, нарадзілася 21 лістапада 1933 года, скончыла школу ў мястэчку Лявонпаль. Пераехала з Прыдзвіння ў Рыгу ў 1951 годзе. Грамадзянка Латвіі з 1998 года. І згадка мая не толькі таму, што пішу пра сваю сястру. Жывучы ў суседняй краіне, яна не толькі вывучыла мову народа, сярод якога звiла сваё гнездо, але і плённа займаецца перакладамі. Назаву толькі некалькі яе працаў.

У 1993 годзе ў мінскім выдавецтве «Юнацтва» выйшаў том «Выбранае» Яна Райніса, для якога зрабіла падрадкоўнікі вершаў і пераклала некалькі артыкулаў класіка латышскай літаратуры. Пераклады вершаў латышскіх паэтаў паводле падрадкоўнікаў Ніны Янсанэ змешчаны ў зборніку «Сустрэча роднасных сусветаў» (серыя «Ад сэрца да сэрца», Нацыянальны навукова-асветны цэнтр імя Францыска Скарыны, 1997). У 2003 годзе ў выдавецтве «Беларускі кнігазбор» выйшла анталогія «Крывіцкія руны: Беларускія пісьменнікі Латвіі» (укладанне і прадмовы аўтара гэтых радкоў). Праз 14 гадоў выйшла анталогія «Крывіцкія руны: Беларускі культуры мацярык у Латвіі», дзе таксама ёсць праца Н. Янсанэ. Яе пераклады друкаваліся ў штогодніку «Ветразь», часопісу «Вожык», у газетках «Наша слова», «Набат»; у 2013 годзе ў «Краязнаўчай газеце» (№ 24) быў змешчаны артыкул «Помню свой мацярык». Пра перакладчыцу ёсць інфармацыя ў энцыклапедычным даведніку «Сузор'е беларускага памежжа. Беларусы і народжанья ў Беларусі і ў суседніх краінах» (2014), зборніку «Абліччы сустрэчаў» (2017).

На заканчэнне хачу прапанаваць чытачам «КГ» два вершы – свой і Ніны.

Сяргей ПАНІЗЬНИК, г. Кінкардэн, Канада

Ніна ЯНСАНЭ

Зорная пошта

Уначы я гляджу на сузор'е Мядзведзіцы, –
Каб зорнаму небу расказаць
Пра тое, як жывецца нам тут,
Перадаць яму свой боль і свой сум.
І нашы маленькія радасці,
Якія падараваў прамінулы дзень.
Браце! Калі хочаш уведаць пра нас,
Навіны спазнаць, успомніць мора,
Юрмалу і сваіх сяброў, –
Глядзі ў гэты час на зоры!
І яны табе перакажуць,
Чаму нашы маркотныя сэрцы
Сумуюць і чакаюць сустрэчы.
Але зямны спатканні адкладваюцца.
Радасць цяпер у тым,
Што з тэлефона пачую родныя галасы
І ў думках пабуду з усімі вамі,
Нібыта пасяджу за адным сталом.
Таму самая надзейная – зорная пошта.
Глядзі на неба, браце!
І мы не згубімся пад нашым сузор'ем.
Чэрвень-ліпень 2006. Юрмала

Сяргей Панізьнік і Ніна Янсанэ, 1960 г.

Сяргей ПАНІЗЬНИК

Хадзіла сонца па зямлі

«А пагода была такая, што сонца па зямлі хадзіла...»

Юрмальская згадка сястры Ніны

Быў раем хутар. Пры бацьках усё, што сялі, радзіла.

Раса іскрылася ў руках,

бо сонца

па зямлі

хадзіла.

На Прорвы, Гіню, Латышкі

ківалася вясны кадзіла.

З Бабышак з'ехалі бацькі,

а сонца

па зямлі

хадзіла.

Дзвіна – суседка бальшакоў –

і нас на хвалі пасадзіла.

Ці ж вернемся мы ў след бацькоў,

дзе сонца

па зямлі

хадзіла?

Сястра, зажурынка мая,

і мне ты кладачкі масціла.

Вясной пакармім салаўя,

каб сонца

па зямлі

хадзіла.

Са сцежка тчэцца радавод,

Зара радно падмаладзіла.

Каб разам быць – глядзі на ўсход:

ты ж з сонцам па зямлі хадзіла!

ГА «Беларускі фонд культуры» і рэдакцыя

«Краязнаўчай газеты» шчыра віншуюць Ніну

Сцяпанаву ЯНСАНЭ з поважным юбілеем.

Зычым моцнага здароўя, плёну ў жыцці, новых

адкрыццяў у пайданні двух суседніх народаў.

І яшчэ доўга хадзіць Вам пад сонцам!

Падарожжы з Саламеяй

Нацыянальная бібліятэка Беларусі падрыхтавала віртуальны праект «Адсыя Саламея Русецкай: ад Стамбула да Пецярбурга», прысвечаны 300-годдзю з дня нараджэння гэтай цікавай асобы. Юбілей нашай знакамітай зямлячкі ўключаны ў спіс памятных датаў ЮНЕСКА на 2018 год.

Саламея Рэгіна Русецкая (у замужжы Пільштынова) – першая ў гісторыі Рэчы Паспалітай жанчына-лекар, асветніца, нястомная вандроўніца і мемуарыстка. Яна працавала пры расійскім і аўстрыйскім імператарскім дварах, а таксама пры гарэме турэцкага султана.

Праект уяўляе сабой віртуальную вандроўку па гарадах і краінах, дзе падарожнічала Саламея, – гэта Стамбул, Вена, Нясвіж, Санкт-Пецярбург, Кіеў, Рыга і іншыя. У аснову пакладзеныя мемуары С. Русецкай, тая спадчына, што пасля яе засталася. Гэта кніга-дзёнік з квяцістай назвай «Рэха, на свет пададзенае, заняткаў, падарожжа і жыцця майго авантураў...». Арыгінал гэтага выдання пад назвай «Echo na świat podane procederu podróży i życia mego awantur...» знаходзіцца ў Музеі князёў Чартарыйскіх у Кракаве. У Беларусі кніга выйшла ў перакладзе Міколы Хаўстовіча пад назвай «Авантуры майго жыцця». Мемуары – крыніца па гісторыі і геаграфіі, дзе аўтар перадала свае ўспаміны і ўласныя разважанні наконт тагачасных падзей, адлюстравала цікавыя вобразы людзей, што сустракаліся ў час яе падарожжаў па краінах Захаду і Усходу. Шмат месца ў кнізе адведзена апісанню побыту і нормаў розных народаў, выкладзеныя метады лячэння розных хваробаў. Лекарка шмат у чым абпіралася на здабыткі народнай медыцыны, папулярызавала гігіену і здаровы лад жыцця.

Пазнаёміцца з праектам можна на партале Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі www.nlb.by.

Паводле інфармацыі арганізатараў

Уладзімір Караткевіч, гасця з Ташкента Мухабат, Ніна Янсанэ, Рыгор Барадулін. Каўгуры, ліпень 1966 г.

Як скласці радавод да дзясятага калена?

Парады чалавека, які змог

Мікіта Волкаў займаецца генеалогіяй восем гадоў. За гэты час ён: ліставаўся з КДБ, рабіў ДНК-экспертызу, пасябраваў з ЗАГСам і ваенкаматам, працаваў у васьмі архівах трох краінаў. Дайшоў да дзясятага калена па бацькавай лініі (1735 год!) і да восьмага – па матчынай.

Паралельна знайшоў кучу родзічаў у сучаснасці і перасэнсаваў сябе самога. Як ішлі росшукі? Што яны далі? І з чаго пачаць, калі вас цікавіць генеалогія? Мікіта распавёў пра ўсё.

Як гэта пачалося

Я быў вельмі блізка да сваёй прабабкі. І калі яна адышла, я зразумеў, што апынуўся ў пустэчы. З'явілася кампенсаторная рэакцыя – стаў цікавіцца беларускай мовай і літаратурай увогуле. Асабліва цікавілі кнігі да 1930-х гадоў – Платон Галавач, Зарэцкі, Гарэцкі... Там у асноўным налісана пра салетывізацыю і калгасы, але сама мова, атмасфера былі вельмі мне блізкімі.

Толькі праз пару гадоў наважыўся пайсці ў Нацыянальны гістарычны архіў. З чаго пачаць – не ведаў. Дапамагла супрацоўніца архіва. Яна сказала: для таго каб будаваць свой радавод, трэба ведаць, дзе былі ахрышчаныя продкі, якія нарадзіліся да 1917 года. І ўжо, адштурхоўваючыся ад гэтага, шукаць метрыкі. (Метрыка – кніга для афіцыйнага запісу актаў грамадзянскага стану: нараджэнне, шлюб і смерць. – Н.Г.)

Мне сталі некавячы і беларускія пісьменнікі, і іх героі,

твае продкі могуць быць чужынцамі, сам ты можаш любіць Беларусь і пры гэтым быць грамадзянінам Польшчы. Ніякіх супярэчнасцяў тут няма.

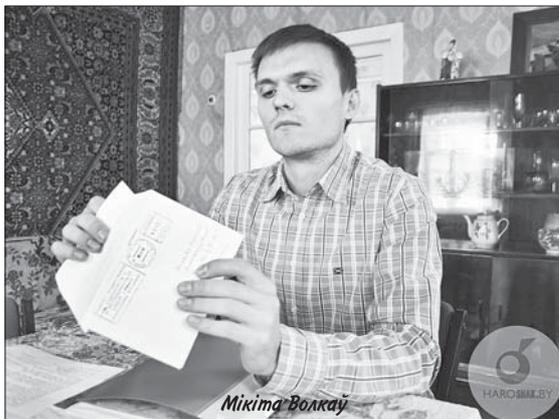
Па мячы і кудзелі

Мой самы далёкі продка, якога на сёння ведаю, – Ян Крывы. Нарадзіўся ён у 1735 годзе ў вёсцы Рагатка. Пяць гадоў таму я купіў у гэтай вёсцы дом. Быў у такой эйфарыі! Здавалася, буду шмат зарабляць і жыць у радавой сядзібе. Такі юнацкі рамантызм. Цяпер разумею, што гэта будзе, але крыху пазней.

Па матчынай лініі радавод вядзе на Случчыну. Тут самы далёкі продка – Хведар Новік. Ён таксама жыў у XVIII стагоддзі.

Да Кастрычніцкай рэвалюцыі мае продкі былі звычайнымі сялянамі. Напрыклад, па маці былі прыгонныя ў паноў Ратомскіх, Кукевічаў, Цюндзявіцкіх. Адна лінія увогуле ўсю сваю гісторыю служыла Радзівілаў.

Гісторыю Беларусі вельмі класна вывучаць праз улас-

Mikita Volkau

там жывуць адныя стараверы. Як толькі сказаў, што даследую радавод, мяне сталі вадзіць у кожную хату і ўсюды паілі. Леўдз вярнуўся дадому.

Да іншай сваячкі ездзіў у Луні на Браслаўшчыне. Тут свая драма: з Лунёў паходзіць мая прабабка, якая пераехала ў Рагатку, і неўзабаве паміж дзвюма вёскамі праягла савецка-польская мяжа. Да ўз'яднання БССР і Заходняй Беларусі яна не магла пабачыцца з бацькамі. Цяпер тут – прэзідэнцкая дача.

рублі, не паедзем. Ну што ж, заплаціў. Прыехалі. Сталі мараць зямлю... І знаходзіць забітым гэтага самага Сінічына. А продка мой меў албі: у час загойства знаходзіўся ў Мінску на вуліцы Захар'еўскай у доме нейкага Кругера.

Прадзед з НКВД

Самая цікавая асоба – мой прадзед Міленціў Волкаў. Думаю, я да яго падобны. Ён паходзіць з Бялынічыны, з

Крымінальныя хронікі

У Мінскім архіве ў фондзе «Мінскі акружны суд» захоўваюцца карныя дакументы – іх заводзілі, калі чалавек адмаўляўся плаціць падаткі. Тут я знайшоў цікавы дакумент: Зіновія Сягоднік (мая прапрапрабабка) разам з мужам адмовіліся плаціць падаткі. Да іх прыйшоў валасны ўраднік і пачаў спаганяць грошы. У адказ Зіновія адлупцавала яго анучай і абазвала валалуцгам. Такі запісан: «назвала яго волуцгой, што в переводе с местнога языка значит "сволочь"». Пасля гэтага Сягоднікаві абвінавачалі яшчэ і ў збіцці.

Іншая «крымінальная» гісторыя датычыць продка па лініі Волкавых. У 1881 годзе ён выкупіў зямлю ў Барысаўскім павеце. Ягоны сусед, Фералонт Сінічын, незаконна завалодаў часткай зямлі. Мой продка піша ў Мінскі акружны суд, каб прыехаў разабрацца. Прыходзіць тэлеграма: вы не заплацілі 2

той самай вёсцы, землі ў якой выкупіў «продка з албі». У 1927 годзе Міленціў прыехаў у Барысаў і пазнаёміўся з маёй прабабкай Яўхіміяй. Яны толькі сустрэліся – і амаль адразу прабабка зацяжарыла. Без шлюбу. Распісаліся яны толькі ў 1929 годзе. У іх нарадзілася шасцёра дзяцей. Калі пачалася Вялікая Айчынная, Міленціў не пайшоў на фронт, хоць і падпадаў пад прызыў. Да таго ж ён служыў у НКВД. Відаць, застаўся ў тыле ворага.

Ёсць у нас сямейная легенда. Мой прадзед нарадзіўся ў сям'і апошні. Усе дзеці да яго паміралі ў раннім узросце. Адна жанчына падказала: каб хлопчык выжыў, трэба правесці абрад. Уночы маці мусяць перадаць дзіця праз ваку хроснай маці і даць за гэта грошай. Яны гэтак зрабілі – і хлопчык выжыў. Праўда, пасля загінуў у Другой сусветнай. Вось паведамленне пра смерць: «верный воинской присяге и социалистической Родине...» І гэтак далей.

Насамрэч, пабудове радаводу спадарожнічаюць вельмі цікавыя рэчы, часам містычныя, таямнічыя... У нейкім сэнсе ты пачуваешся медыумам.

Наста ТРЫШУК
Фота аўтара і з асабістых архіваў героя

Друкуецца паводле незалежнага культурніцкага праекта haroshak.by, прысвечанага падарожжам па Беларусі і выбітным людзям – як знакавым постацям гісторыі, так і сучасным беларусам, якія вылучаюцца цікавымі ініцыятывамі.

(Заканчэнне і наступным нумары)

і дзеячы гісторыі – толькі людзі майго роду. Можна казаць пра вялікае дасягненне: я не ведаў абсалютна нічога, а дайшоў да падзелаў Рэчы Паспалітай.

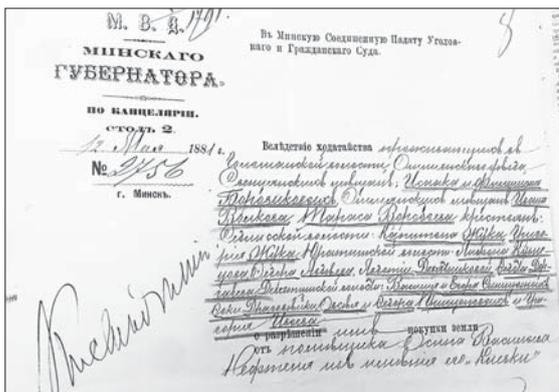
У выніку мае светабачанне вельмі змянілася. Кожны продка меў сваю ідэнтычнасць, і мае самавызначэнне – сума ідэнтычнасцяў продкаў. У маім родзе былі сяляне прыгонныя і дзяржаўныя, былі праваслаўныя, каталікі і стараабрадцы. Тое ж – з нацыянальнасцю. Напрыклад, я знайшоў паперу, дзе ўсе члены сям'і вызначаюць сябе палякамі.

Таму нельга сёння сцвярджаць, як робяць некаторыя патрыёты, што беларус – гэта уніят, які мусяць ненавідзець гэты і любіць тых. Насамрэч,

ны радавод. Уззяць, напрыклад, лінію Сягоднікаў. У гэтага прозвішча два арэалы распаўсюджвання: Гродзенскі павет і Барысаўскі. Я так думаю, што мае продкі былі прыгонныя адтулі сюды. Пасля працяглай войнаў XVII стагоддзя ўсход Беларусі быў спустошаны. Праводзілася вестэрнізацыя, гэта пацярджаюць і генетычныя даследаванні. Уззяць сённяшні Мсціслаў. Самы ўсходні горад – і ажно два касцёлы. Чаму? Таму што перасяленцы прывезлі сваю рэлігію.

Вітаю, вы мая цёця

У час росшукаў я знаходжу новых родзічаў. Ездзіў некалькі разоў у Міхасёўку на Бялынічыне,

У межах «Месяца польскай літаратуры» 13 лістапада ў галерэі «Атрыум» Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі адбылося адкрыццё літаратурна-мастацкай выставы «Крама з цытатамі. Крылатыя выразы польскай мовы». Сустрача была прысвечаная менавіта цытатам, даслоўным вытрымкам, думкам выбітных асобаў.

Аўтарка і ўсасабляльніца ідэі – маладая польская творца Дар'я Мельцажэвіч. Яна не толькі фатограф, але і тэатразнаўца, захапляецца літаратурай і стварае партрэты вядомых людзей, а іх самаму знакамітыя выслоўі размяшчае не толькі на плакатах, але і на рознага кшталту штодзённых рэчах: цішотках, кубках, нататніках, значках, календарыках, адзенні і да т.п. Такім чынам дзяўчына спрабуе папулярываваць чытанне сярод моладзі, прышчэпіць цікавасць людзей да культуры й мастацтва. Яна супрацоўнічае са шматлікімі выдавецтвамі, здзейсніла шмат праектаў, што тычацца графікі, распрацоўкі

«Крама з цытатамі» – у бібліятэцы

дизайну кніжных вокладак. Гэта выстаўка не першая ў яе жыцці, дзяўчына – лаўрэатка шматлікіх мастацкіх узнагародаў, яе праекты з'яўляюцца на сайтах розных выдавецтваў.

Прадстаўленыя экспанаты створаныя мастачкай цягам апошніх пяці гадоў. Між тым яны прапісаліся ў познаньскай галерэі «Крама з цытатамі», што ўваходзіць у культурную спадчыну Польшчы (дарэчы, яна і ў спісе-топе дзесяці незвычайных крамаў свету).

Сама Дар'я адзначыла, што на выстаўцы прадстаўлены толькі трыццаць працаў, хаця «Крама» змяшчае блізу 140. Гэта выказванні такіх польскіх паэтаў і празаікаў, як Ян Каханюўскі, Адам Міцкевіч, Генрык Сянкевіч, Марыя Канапіцкая, Станіслаў Лем ды

Цэзары Карпінскі

Раман Матульскі

словаў, цытата могуць сказаць больш за некалькі дзесяткаў старонак. Вельмі кароткі лаканічны выраз іншы раз адлюстроўвае ўсяго чалавека. І вельмі прыемна, што гэтыя цытаты трапляюць у штодзённае жыццё і выходзяць на шырокі прастор». Раман Сцяпанавіч дадаў, што імпрэза незвычайная, бо адбываецца пад час святкавання стагоддзя польскай дзяржаўнасці. Ён павіншаваў польскіх гасцей з гэтай знамянальнай датай, згадаў спрадвечнае яднанне суседак-дзяржаваў – Польшчы і Беларусі.

Мастацкую экспазіцыю дапоўнілі кнігі з фонду НББ, дзе прадстаўлены творы пазначаных аўтараў. Гэта дапамагае ўбачыць словы ў кантэксце, а таксама зразумець, чаму тая ці іншая цытата трапіла пад увагу аўтара.

Надзея ЗУЕВА, фота аўтара

Аўтар праекта Дар'я Мельцажэвіч (справа)

інш., а таксама замежных выбітных асобаў з іншых сфераў. Дызайнерка запрасіла гасцей імпрэзы абавязкова зайсці на сайт «Крамы» – sklepczytatami.pl, дзе можна пабачыць працы ў больш поўным аб'ёме ды пазнаёміцца з больш цікавай інфармацыяй.

На мерапрыемства завітала шмат гасцей, сярод якіх былі ўладальніца «Крамы» Барбара Канцэвіч, дырэктар Польскага інстытута ў Мінску Цэзары Карпінскі ды іншыя. Дырэктар НББ Раман Матульскі сказаў: «Зразумела, што для нашай бібліятэкі выстаўка – гэта найперш выстаўка кніг, але сёння ў нас ёсць магчымасць убачыць кожнага аўтара, а гэта знакамітыя і вядомыя не толькі ў Польшчы, але і далёка за яе межамі людзі. Часта бывае, што трапны сказ, некалькі

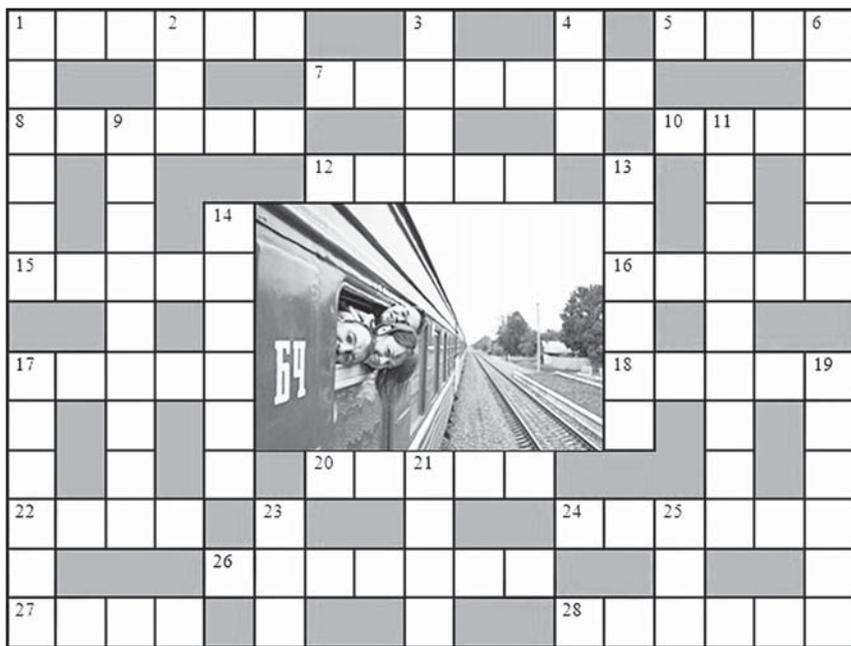
«Цягнікі заспявалі...»

Уздоўж

1. Счэплены з паравозам спецыяльны вагон, дзе знаходзяцца запасы вугалю і вады. 5. Плады, якія апалі ад ветру. 7. Дапаможны паравоз у хвасце цягніка. 8. ... Лынькоў. Імя вядомага беларускага пісьменніка, аўтара аповесці для дзяцей «Міколка-паравоз». 10. Частка электрычнай машыны. 12. «На ... адыходзіць кур'ерскі цягнік. // Святочна і людна на мінскім вакзале». З пазмы А. Вялюгіна «Арка ў Негарэлым». 15. «... збліжана гудуць – // Толькі не злучаюцца». З верша С. Гаўрусева «Паравозныя гудкі». 16. Рака ў Францыі. 17. Дарагая тая хата, дзе любяць гасця і ... (прык.). 18. «Званок другі і зараз трэці, // І дрыгнуў ... быццам чэрці // Яго сярдзіта скалынулі». З пазмы Якуба Коласа «Новая зямля». 20. «Імчаць вагоны. // І ... імчаць, // Даверыўшыся машыністу». З верша А. Грачанікава «Рабочыя цягнікі». 22. Традыцыйны японскі алкагольны напой. 24. ... збліжае народы (прык.). 26. «... Беларуска, // Трывожныя гудкі. // Тае тугія шпалы – павучыя радкі». З верша П. Панчанкі «Беларускай чыгунцы». 27. Прыстасаванне для падняцця грузаў. 28. Буйны дзённы матылёк.

Упоперак

1. Закрытая пляцоўка пасажырскага чыгуначнага вагона. 2. «Кагара я любіла // Ля самай чыгункі. // За ... тыдні не адмыла // Яго пацалункі» (прып.). 3. Асобнае памяшканне ў пасажырскай вагоне. 4. «Жыццё ў ... падарожжа – гэта мара ў чыстым выглядзе». А. Крысіч. 6. ... звлістая – ісічна прамая (прык.). 9. «Ідуць у брусьці // Дзеўкі, маладзіцы, // А Міхася цягне // Бор і ...». З пазмы Якуба Коласа «Міхасёвы прыгоды». 11. «Цягнік спяшаўся, сакатаў маркотна, // Цягнік сумленна мераў ...». З верша У. Дубоўкі «Цягнік спяшаўся». 13. Тканка, якая залаўняе поласць зуба. 14. Тое, што і латы. 17. «Самы верны ... даведацца, падабаецца табе чалавек ці не – гэта паехаць з ім падарожнічаць». М. Твэн. 19. Травяністая расліна з дурманлівым пахам. 21. Бахчавая расліна. 23. «Цягнікі заспявалі, заплакалі, // ... змяшалі з парай лагчын». З верша У. Караткевіча «Цягнікі заспявалі». 25. «Дзынкне буфер аб буфер. // Абстуканы буксы, рэсоры. З верша М. Лужаніна «... таварных цягнікоў».

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 43

Уздоўж: 1. Вада. 6. Авал. 9. Чарнатроп. 10. Рыба. 11. Прыцмак. 13. Кот. 14. Скарб. 18. Шнур. 19. Парк. 22. Секта. 23. Лес. 25. Гаспадар. 29. Лета. 31. Падбярыха. 32. Арго. 33. Дары.
Упоперак: 1. Верасы. 2. Дуб. 3. Карп. 4. Заяц. 5. Вока. 7. Воўк. 8. Лісток. 12. Компас. 15. Адно. 16. Бярлог. 17. Крык. 20. Золата. 21. Камары. 24. Снег. 26. Апад. 27. Азія. 28. Рэха. 30. Ежа.

Снежань

3 – Сухаверхаў Уладзімір Паўлавіч (1908 – 1977), жывапісец, педагог, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 110 гадоў з дня нараджэння.

4 – Камейша Казімір Вікенцьевіч (1943, Стаўбцоўскі р-н), пісьменнік, лаўрэат Літаратурных прэмій імя А. Куляшова (1989), імя Васіля Віткі (2003), «Залаты Купідон» (2010) – 75 гадоў з дня нараджэння.

4 – Маеўская Ніна Васілеўна (1938, Любань – 2011), беларуская пісьменніца, аўтар праявістых і паэтычных зборнікаў – 80 гадоў з дня нараджэння.

5 – Абуховіч Ганна Браніславаўна (1908 – 1986), актрыса, народная артыстка Беларусі – 110 гадоў з дня нараджэння.

6 – Мажэйка Зінаіда Іжаўлеўна (1933, Орша – 2014), беларускі этнамузыказнаўца, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1994) – 85 гадоў з дня нараджэння.

7 – Андрэй Зязюля (сапр. Астравіч Аляксандр Сцяпанавіч; 1878, Ашмянскі р-н – 1921), паэт, дзеяч Рымска-Каталіцкага Касцёла – 140 гадоў з дня нараджэння.

7 – Гарэцкі Радзів Гаўрылавіч (1928, Мінск), вучоны ў галіне геатэктонікі і геалогіі, заснавальнік беларускай школы тактаністаў, акадэмік НАН Беларусі, замежны член Расійскай АН, заслужаны дзеяч навукі Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1969) і Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1978), Ганаровы сябра Рады Беларускага фонду культуры – 90 гадоў з дня нараджэння.

7 – Салодкая Святлана Аляксандраўна (1958, Дзятлаўскі р-н), спявачка, заслужаная артыстка Беларусі – 60 гадоў з дня нараджэння.

7 – Сумарэй Васіль Фёдаравіч (1938, Мінск), жывапісец, педагог, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1982), спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусі (2010), уладальнік ордэна Ф. Скарыны (2012) – 80 гадоў з дня нараджэння.

9 – Дубаў Георгій Савельевіч (1933 – 1995), актёр, народны артыст Беларусі – 85 гадоў з дня нараджэння.

10 – Васілеўскі Мікалай Сямёнавіч (1928, Капыльскі р-н – 1989), беларускі мовазнаўца – 90 гадоў з дня нараджэння.

11 – Бушко Тамара Кірылаўна (1918 – 1981), беларускі тэатральны крытык – 100 гадоў з дня нараджэння.

11 – Дамянківа Наталія Вітольдаўна (1958), беларускі народны майстар саломаліцення – 60 гадоў з дня нараджэння.

12 – Кастусь Кірэнка (Канстанцін Ціханавіч; 1918, Слаўгарадскі р-н – 1988), пісьменнік, заслужаны дзеяч культуры Беларусі, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Янкі Купалы (1964), Дзяржаўнай прэміі Беларусі імя Янкі Купалы (1972) – 100 гадоў з дня нараджэння.

14 – Нікольскі Барыс Венямінавіч (1918 – 2001), артыст оперы, заслужаны артыст Беларусі – 100 гадоў з дня нараджэння.

Народ сказаў...

– На апошнім паляванні я адным стрэлам параніў 5 курапатак і аднаго зайца, – расказвае вядомы манюка Хведар.

– Стралаць гэтак трапна я не магу, – адказвае яму ляснічы, – а зманіць таксама ўмею.

Адзін сын служыў у салдатах. Пачалася вайна. Сын да бацькі піша з вайны і просіць прыслаць грошай, бо яму адарвала нагу і ён ляжыць хворы. Бацька адпісвае: «Дарагі сыночкі! Гэта ўжо чацвёртая нага, што табе адарвала на вайне. Шкада цябе, але грошай у мяне няма. Пастарайся вылезці на апошніх нагах, што ў цябе засталіся».

– У якім вуху звінец?
– У левым.
– Не, не ўгадаў. У пра-а-авым.
– Значыцца, ты і сам ведаеш. Дык навошта пытаўся?

Паводле зборніка «Беларускія народныя жарты» (сабраў Змітро Бяспалы; Мінск, 1970)

Малюнак з заходнебеларускага часопіса «Маланка», № 8 за 1928 год

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у – 1 за 2003 год)

ПЕРАБОРНАЕ ТКАЦТВА (заканчэнне артыкула). Для замацавання ўзорнага ўтку служылі страчавыя ніткі асновы (прыціскная аснова), якія адначасова ўтваралі фонавае палатно. Для ўтварэння ўзорнага зева гэтыя ніткі паднімаюць дошчачкай (пры запраўцы ў 2 ніты) або панажамі (пры запраўцы ў 3 – 4 ніты). Кожны элемент узору закладваецца ўручную па ліку слупкоў, падзеленых страчавымі ніткамі. Пры разваротах на правым баку тканіны ўзорныя ніткі ўтвараюць пяцелькі. Гэты від пераборнага ткацтва дазваляе рабіць больш разнастайныя ўзорныя і колеравыя кампазіцыі (выкарыстоўваецца пераважна для вырабу посцілак і дываноў). Разнавіднасць такога перабору – перабор «троечкамі», якім з канца XIX ст. ткалі арнаментальныя бардзюры неглюбокіх ручнікоў. Узорны ўток пракладаюць у зеву, утвораны 3 паднятымі і 1 апушчаным нітом. Ручнік тчэцца правым бокам уніз, таму разваротныя пяцелькі застаюцца на адваротным баку. Двухбаковы перабор з прыціскай асновай (на-

родныя назвы «ў шмат нітоў», «у матузы», перабіранае, бранае). Узор у выглядзе двухбаковага ўточнага насцілу ўтвараецца ніткай узорнага ўтку, якая пракладаецца праз усю шырыню тканіны. Тэхнік выканання гэтага ткацтва вельмі падобнае на бранае двухуточнае. Узор набіраецца на дошчачку-бралніцу – толькі не па ліку нітак, а па ліку слупкоў, падзеленых страчавымі ніткамі. Узорны зеву фіксуецца паўніткамі ці

шнурочкамі-матузамі. Гэты від пераборнага ткацтва вядомы ў Беларусі з канца XIX ст., але пашыраўся да сяр. XX ст. Блізкі да гэтага віду ткацтва перабор з выбарам (народныя назвы выбіранае, накладнае), які адрозніваецца толькі тым, што ўзорны ўток у ім не пракладаюць праз усю шырыню тканіны, а пракладаюць толькі на асобных участках (выбарачна) ніткамі рознага колеру. Перабор пяцельчаты (народныя назвы «ў пуплы», «у вузлы», выцяганае). Пракінутую ў зеву уточыну выцягваюць пяцелькай у месцах узору з дапамогай кручка ці прутка і замацоўваюць наступнымі пракідкамі фонавага ўтку. Гэты від пераборнага ткацтва выкарыстоўвалі пры ткацтве андаракоў у Зах. Палессі, а таксама посцілак і дываноў.

ПЕРАПЛЁТ – элементы канструкцыі кнігі, што служыць для замацавання аркушаў, засцярогі іх ад забруджвання і пашкодвання пры карыстанні, а таксама мастацкага фармлення кнігі.

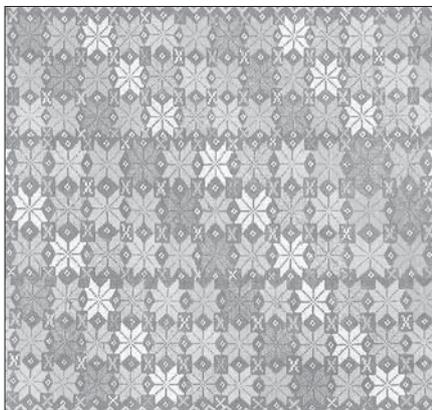
Да пераплёту адносяцца: пераплётная крышка, форзац, карашковы матэрыял (папера, каптал, марля і інш.) і мацаванне (ніткі, дрот або бяшвова-клеенае). Узнік са з'яўленнем пергаментных кніг у форме кодэкса (збрашураваных паміж сабой шыйткаў). Меў зашпількі (завязкі), што прадухіляла пергамент ад карабачання. Кніжныя пераплёты значна ўдасканаліліся пасля таго, як для вытворчасці кнігі пачалі ўжываць паперу, і з развіццём кнігадрукавання ад ручнога да станочнага.

У мастацтве кнігі пад пераплётам звычайна разумеюць толькі

пераплётную крышку або цвёрдую вокладку кнігі, што разглядаюцца як адзін з элементаў мастацкай аздабы. Першыя пераплёты на беларускіх землях з'явіліся ў X – 1-й палове XI ст. Пад XIII ст. Іпацьеўскі летапіс паведамляе пра ўклад у брэсцкі сабор Св. Пятра «Вангеліе опракое оковано серебром». Пераплётамі займаліся майстры прыбуйных кнігапісных цэнтрах, паэзій у друкарнях; вялікую пераплётную мелі браты Мамонічы. Вядома пра існаванне пераплётнай справы ў Любчы, дзе пераплелены Навагрудскі пралог. Пераплёты высокай мастацкай каштоўнасці замаўлялі магнаты для сваіх кнігазбораў. Захаваліся пераплёты з суперэкслібрыйсамі Казіміра Лявона Сапегі, Яна Кішкі ды інш. У сярэднявеччы пашыраны від крышкі пераплёта – дошкі (пазней кардон), абцягнуты тканінай (палатно, шоўк, аксаміт) або скурай, часам у абкладзе. На скуры часта рабіліся цісненні, у тл. золатам; аздаблялі каштоўнымі камянямі. Штампы для ціснення, як і абклады, выраблялі залатары. Для лепшай захаванасці выкарыстоўвалі т.зв. «жучкі» – металічныя гузікі на верхняй і ніжняй дошках пераплёта.

У наш час вытворчасць пераплётаў для масавых выданняў цалкам механізаваная, існуе таксама індыўідуальны пераплёт. Майстры пераплётчыкі акрамя традыцыйных матэрыялаў выкарыстоўваюць для пераплётаў палімеры, шукаюць новыя мастацкія прыёмы вырашэння аздабы крышак пераплёта.

Асобныя кнігі ўкладзеныя ў супервокладкі, каб захаваць прыгожасць пераплётаў.

Перабор з выбарам. Посцілка. Вёска Талька Пухавіцкага раёна